

Милош Кнежеввић

Институт за политичке студије, Београд

НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ НА ТЕМЕЉУ НАЦИОНАЛНИХ ИНТЕРЕСА: ПРОСТОРНЕ ДИМЕНЗИЈЕ НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ СРБИЈЕ*

Сажетак

Безбедност је постала једна од средишњих преокупација у индивидуалном и колективном животу грађана. Као пожељно људско и друштвено стање безбедност очитује заједнички услов и потребу, вредност и циљ. Снажно ширење потребе за успостављањем и очувањем безбедног живота резултирало је експанзијом различитих врста безбедносних процедура, планова, пројекција, стратегија... У политичком и правном систему Србије документ Стратегија националне безбедности Републике Србије има темељни значај. По мишљењу аутора веродостојни одговори на безбедносне дилеме нису могући без критичког приступа путем кога се тумаче и разумевају изазови, ризици, опасности и угрожавања безбедности Републике Србије. У односу унутрашњих и спољашњих чинилаца не/безбедности аутор је фокусирао низ просторних димензија које се испостављају као неизбежне у пропитивању актуелног и истопријског хронотопа српског народа и Србије. У спољашње безбедносне димензије релационог положаја Србије спадају: глобални односи или Свет; континентални односи или Европа, коју чине Европска унија и руски и турски део Евроа-

---

* Овај рад је настао као резултат делатности на научном пројекту бр. 179009, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

зије; макрорегионлани балкански односи; ексјугословенски, тј. јужнословенски простор; међусрпски односи српског народа у три државе: Србије, Црне Горе, Републике Српске и Срба у Хрватској, и; нерешени геополитички и међународноправни случај АП Косова и Метохије, на којој је проглашена албанска држава коју Србија не признаје као такву.

Кључне речи: безбедност, ризици, претње, безбедносна дилема, просторне димензије националне безбедности

Вредности безбедности, те безбедносни идеали и стања успостављају се, бране и чувају разним начинима и средствима на широкој скали, од добровољног усвајања и пристанка до кршења отпора и драстичне примене силе. Безбедност, дакле, није природно, унапред осигурано друштвено и политичко стање, већ лабилно стање равнотеже и опште добро о којем је неопходно непрестано бринути, репродуковати га и штитити.

У базичном документу система националне безбедности *Стратегија националне безбедности Србије* претпостављају се сва четири битна безбедносна аспекта: индивидуална, тј. лична безбедност грађана; социјална безбедност; безбедност државе и национална безбедност. У *Стратегији* се одређује њен основни и полазни карактер становиштем да су њоме: „дате основе за уређење и остваривање функције безбедности државе, кроз делатности на свим нивоима организовања друштва. Она представља полазну основу за израду Стратегије спољне политике, Стратегије економског развоја, Стратегије одбране, Стратегије унутрашње безбедности, Стратегије социјалног развоја и стратегија у другим областима друштвеног живота...“¹⁾

У низу одиста различитих аспеката безбедности не би смело бити речи о међусобном надређивању или искључивању, већ о нужно детерминишућем односу и допуњавању основних видова безбедносног склопа. Ниједан од поменутих облика безбедности на разним подручјима не може се у пуној мери остварити и очувати уколико други облици, такође, нису очувани и заштићени.

Претходне напомене су нужне најпре стога што није ретка склоност да се на таласима (пост)идеолошких трендова, до крајности преферирају индивидуална или социјална без-

1) Видети: Стратегија националне безбедности Републике Србије, „Закључак“, Република Србија, Београд, 2009, стр. 32-33.

бедност, уз истовремено занемаривање класичних историјских форми државне и националне безбедности.²⁾

У назначеним тумачењима феномена безбедности нација и држава углавном остају по страни, осим ако нису критички фокусиране као зоне притисака и репресивног угрожавања индивидуалне безбедности грађана. Глобалистички импостирани тренд критичког негирања функционалних вредности и сврха нације и државе, а онда *националне државе* поготову, у савременом раздобљу, међутим јењава. Упркос неразумној глобалистичкој егзалтацији, која је снажно обележавалва време краха источноевропског комунизма и потом кратко раздобље глобалног униполаризма и американократије, све су упадљивији реактивни повратци праксама националне државе у разним деловима света па и у Европи.

Првобитно одушевљење безбедносним атомизмом и партикуларизмом приватних и приватизованих светова, које оличава асптракционистички глорификована и нигде постојећа „слободна Индивидуа“, скоро је нестало. Многи аутори су ипак свесни насталих промена и потребе изналажења нових образаца тумачења безбедности у немодерном и постмодерном добу, па у том правцу усмеравају своја трагања.³⁾

У студијама безбедности се усредсређено истражује и тумачи специфичност безбедносне потребе у односу на друге људске потребе и вредности. Процеси и институционални механизми који који творе политичко биће националне безбедности испољавају прожетост унутрашње и спољашње димензије националне безбедности.

Интерпретативном оптиком усмереном на спољашњу димензију националне безбедности потребно је, макар и укратко, размотрити маркантне области у којима се она испољава, не само као појава општег значаја него и као сложена појава која захтева тумачење и разумевање појавних разлика.

2) Усредштење пажње на индивидуу у уређеном грађанском статусу и социјални контекст цивилног друштва у коме се она остварује, резултат је чињенице идеолошке доминације неолибералног приступа политичким феноменима у коме се подједнако испољавају етагофобија и социјетална страст. Нација као колективни историјски феномен и држава као структурна политичка синтеза једног друштва, стављени су у Прокрустову постељу наднационалних утега и чекрка индивидуално атомизованог тржишног принципа друштвености. Истежање и утежање нације и државе према мерилима актуелне моћи је, дабоме, идеолошко и у том смислу неверодостојно.

3) Видети, на пример: Ивица Ђорђевић, *Људска безбедност. Глобални контекст и примена у Србији*, део „Нова безбедносна парадигма“, глава „Безбедност vs. сигурност (Security Vs. Safety)“, Институт за упоредно право – Досјеје студио, Београд, 2013, стр. 79-84.

То су: 1) геополитика и хронополитика; 2) геостратегија и доктрина одбране;⁴⁾ 3) спољна политика и дипломатија, и; 4) међународно право.

Већ и на први поглед је од нарочитог значаја прожимање политичких, државних и димензија феномена интегралне безбедности. Како год, четири набројане области испољавања безбедности обележава заједничка спољашња, односно међународна, интернационална, међудржавна, те локална, регионална и глобална димензија.

ГЕОПОЛИТИКА И ХРОНОПОЛИТИКА

За многе znalце међународних односа геополитика је најважније поље на коме се испољавају и остварују циљеви политике националне безбедности. Геополитика се првенствено тиче положаја и места земље на међународном плану који је на изванредан начин односан и спољашњи. Поновимо, национална безбедност се, између осталог, може схватити као неуgroженост нације, тј. националне државе у односима са другим нацијама, националним и вишенационалним државама, и њиховим међунационалним савезима.

Политика која се са тим циљем и сврхом води саобразна је тумачењу и разумевању особина, садржаја и форми простора деловања. У том смислу, међународни простор сваке политике националне безбедности је неизбежно геополитички.

На геополитичкој основи вођења политике националне безбедности, у сваком часу се препознају извесни пресеци и прорачуни просторне судбине нације и државе. Велике геополитичке теорије и доктрине простор схватају као природом дати и симболички задати ресурс; станиште, као нарочиту људску вредност, а просторност, као неизбежну, дакле нужну компоненту политичке праксе.

У разматрању просторне, географске, територијалне компоненте политике националне безбедности Србије тим више је потребно узети у обзир ноторну чињеницу положаја и места „на царском друму“, као и копнени карактер њеног положаја. Конкретна историја упућује на пропитивање околности у којима се физичке карактеристике простора националног бивства

---

4) О томе: Радослав Гађиновић, *Безбедносна функција државе*, део „Допринос војске у изградњи безбедносне функције државе“, Институт за политичке студије, Београд, 2012, стр. 209-263.

указују као изазивачи невоља и тешкоћа, а када као упоредна предност и извор добробити и благостања. У контингентној историји ниједно од поменутих стања није унапред дато и детерминисано као непроменљиво и коначно. Простор одиста јесте аксиом политике и политичка вредност али су његова територијална форма и ресурсни карактер у историјском погледу безбедносно варијабилни.

Најзад, историја јесте дешавање у простору, али и у њему сходном времену. Временске димензије чине *хронополитику* која је, буди речено, често занемарена као појавни аспект политике. Геополитика као просторни вид политике је кондиционирана у некој од временских димензија. Политичко време обележава политику националне безбедности.

Није свеједно да ли је одређеној нацији остављено потребно време за решење безбедносне дилеме, или је време понестало и ускраћено. Уколико се нација, својом или туђом кривицом, нађе у превеликом кашњењу, брзине неусклађене са брзином која јој се налаже или изнуђава, може претрпети болан историјски пораз. Закашњење и исхитреност у политичкој пракси подједнако негативно утичу на безбедносне исходе.

Синхрона политика заштите националних интерес чини постизање и очување националне безбедности ефикаснијом. Асинхроност и архаичност извесну политику може одвести у ћор-сокак неспоразума са духом времена. У постмодерним условима глобалистичких диктата тако дефинисане „предмодерне нације“ и „реметиљачке државе“ изложене су произвољним дејствима моћи. Делегитимисане као заостале у временским зонама праисторије, такве државе су подложене разбираспадним тортурама усмереним на срозавање до инфериорног клијентистичког положаја. Одатле је хронополитичка правовременост фактор који снажно утиче на резултате политике националне безбедности.

ГЕОСТРАТЕГИЈА, ДОКТРИНА И ПОЛИТИКА ОДБРАНЕ

Зарад остварења, побољшања и очувања стања националне безбедности држава се брани свим па репресивним и војним средствима. Древни израз *стратегија* - који се примењује све више и у све већем броју области - позајмљен је из војне вештине и науке. Одбрана земље и народа/нације заснива се

на националним интересима и спроводи у оквирима система националне безбедности. Остваривање циљева и задатака политике националне безбедности врши се на основу цитираног документа под називом *Стратегија националне безбедности*.⁵⁾ Истовремено и неразлучно, политика одбране државе заснива се на посебној доктрини националне одбране у ослонцу на коју се разрађују стратегија, тактика и одбрамбене оперативне радње.⁶⁾ Зарад прецизног разликовања комплекса политике националне безбедности и националне одбране потребно је уважити повезаност и допуњавање те две политике, али исто тако и теоријске и доктринарне профиле посебних научних приступа у студијама безбедности и дефендологији.⁷⁾

Држава која се брани од претњи и угрожавања а поготову од спољашњег напада настоји да отклони ескалацију небезбедности које ствара отворени сукоб са противником. Спољашња агресија је, у ствари, најинтензивнији конфликт који може да снађе једну државу. Отуда се у тренуцима максималне угрожености спољном агресијом сва пажња и све расположиве снаге концентришу у складу са задацима војне одбране државе. Брани се, заправо, територијални интегритет и национални суверенитет који се очитује у три компоненте: становништва; државног простора, тј. политичке територије, и независне и самосталне политичке власти.⁸⁾

ПРОСТОРНЕ ДИМЕНЗИЈЕ НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Безбедност се испољава и остварује у различитим димензијама, на различитим просторним плановима света живота.

- 5) О томе: Радослав Гаџиновић, „Стратегија националне безбедности – стратешки документ државе“, *Национални интерес*, 3/2009, Институт за политичке студије, Београд, стр. 195-210. Такође: Бодин Миленко, *Национална безбедност. Концепти, друштвени и људски ресурси*, глава „Стратегија националне безбедности“, Центар за друштвена истраживања, Београд, 2014, стр. 202-206.
- 6) Видети, у целини: Стратегија националне одбране Републике Србије, Република Србија, Београд, априла 2009.
- 7) О томе: Милан Мијалковски, *Доктрина одбране*, глава „Корелација Доктрине одбране са војним и другим наукама и научним дисциплинама“, Факултет цивилне безбедности – „Филип Вишњић“, Београд, 2006, стр. 29-33.
- 8) Већ на почетку текста *Стратегије националне безбедности* истиче се да полазиште чине, пре свега: „... суверенитет и територијални интегритет Републике Србије“, да би се у наставку навели и други видови заштите. Видети: Стратегија националне безбедности Републике Србије, „Увод“, стр. 1.

Када кажемо „просторни план“ свакако не мислимо дословно, само на људску замисао, нацрт и сходну акцију него, понајпре, на просторни и ресурсни аксиом политичких односа, на нарочиту политичку геометрију, поближе речено, топографију и планиметрију стања националне безбедности. Мислимо, у ствари, на прецизно одређење просторне димензије разматрања субнационалне (етничке), националне, међунационалне, интернационалне и трансационалне безбедности.

Неопходно диференцирање конкретних просторних димензија политике националне безбедности Србије указује на мисаону путању од посебних и појединачних ка наојопштијој замисливој димензији; од најмање до највеће; од блиске до удаљене; од унутрашње до спољашње; од интимно своје до стране, туђе и противничке; од сегментарне и партикуларне до синтетичке и универзалне димензије. Практично је немогуће у потпуности разумети изоловане локалне и микро димензије безбедности, без уважавања оних фактора просторних релација, аспеката и димензија које их узрокују, условљавају и одређују а тиме и надилазе.

Од посебне сазнајне важности је, међутим, имати у виду дијалектику агенаса спољашњих и унутрашњих опасности и угрожавања безбедносног поретка.⁹⁾ Занемаривање једне или друге димензије у којој делују агенси несигурности и небезбедности може да доведе до крупних заблуда о стварном безбедносном положају државе и нације и великих штета по стање државне и националне безбедности. Потребно је, у ствари, тумачење и разумевање целине међуодноса свих повезаних просторних планова, без изузетка. Јер, тек у општости и целовитости просторне детерминанте безбедности могу се схватити појединачне безбедносне димензије.¹⁰⁾

9) На једну од две супротне интерпретативне склоности указује Саша Мијалковић: „У нашој земљи национална безбедност је традиционално (све до почетка трећег миленијума) поистовећивана са такозваном спољном безбедношћу државе коју је требало штитити војним и невојним средствима од оружаног напада споља. Безбедност је, пре свега, сагледавана из угла државе као субјекта хотичних међународних односа која се бори за свој физички опстанак.“ Саша Мијалковић, „Национална безбедност – од вестфалског концепта до постхладноратовског“, глава „Ортодоксни – државоцентрични концепт националне безбедности“, *Војно дело*, 2/2009, стр. 63.

10) У документу националне безбедности Србије набројане су глобалне опасности, тј. трансационални ризици и фактори угрожавања међу којима су: разлике у степену економског угрожавања, сиромаштво, регионални и локални сукоби, етнички и верски екстремизам, тероризам, органзовани криминал, ширење оружја за масовно уништење, илегалне миграције, климатске промене, енергетски дефицит итд. Видети: Стратегија

Догађајна историја овдашњих простора се, уосталом, постарала да пружи обиље материјала за критичко пропитивање, тематизовање и проблематизовање низа углавном контрадикторних и конфликтних феномена у просторним димензијама у којима се и спрам којих се успоставља политика националне безбедности Србије. Просторне димензије безбедности препознају се на широкој скали политички општег, посебног и појединачног и све до једне неопходне су за тумачење и разумевање безбедности српског народа у целин и Републике Србије нарочито.

ЧИНИОЦИ УНУТРАШЊЕ ДИМЕНЗИЈЕ БЕЗБЕДНОСТИ

У интерпретацији спољашње димензије, тј. просторних планова политике безбедности Републике Србије потребно је претходно узети у обзир унутрашњи, унутарнационални и унутардржавни безбедносни план. Одређене дистинкције у разматрању међуодноса спољашњих и унутрашњих чинилаца безбедносне политике су ипак неопходне, пре свега стога што се у просторном смислу спољашња димензија политике националне безбедности указује као мноштво преплетених чинилаца из окружења, изван граница земље, у амбијентима разних удаљености, домашаја и интензитета деловања.

Просторни положај и место нације и државе одређује се у односима са другима – са суседима и онима који то нису - у спољашњој димензији која је географска и политичка, дакле, геополитичка. Унутрашња национална и државна политика јесте извор активне геополитичке праксе, али не и њен једини облик. Да би се боље разумео међународни положај земље и народа у погледу политике националне безбедности, потребно је навести неколико унутрашњих чинилаца који утичу на стање безбедности нације и државе.

1) *Економски раст и развој, просперитет.* Под одређеним историјским претпоставкама, што је развијенија и богатија једна нација и држава су безбедније од ризика спољашњег и унутрашњег угрожавања. Економски раст и развој обезбеђују просперитет који очитује и улива сигурност грађанима. На-

---

ационалне безбедности Републике Србије, глава „Безбедносно окружење“, поглавље „Глобално окружење“, стр. 3, Република Србија, Београд, априла 2009.

супрот томе, неразвијене, заостале и сиромашне земље су лак плен амбиције за колонијалном доминацијом и експлоатацијом снажнијих земаља. Јака економија је, у ствари, предуслов националне и државне независности у оквиру које се остварују потреба и интерес, вредност и идеал националне безбедности.

Постјугословенска Србија је претрпела велике економске штете услед сецесије, санкција и западне агресије (1999). У социоекономску транзицију је ушла драматично привредно уназађена. Србија је деиндустријализована, њена продуктивна класа је практично уништена, средња класа скоро нестала. Одатле је обнова економске и финансијске структуре српског друштва задатак чији главни циљеви још увек нису достигнути.

Економски чинилац унутрашње националане безбедности указује, заправо, на повећани значај геоекономије у односу на класичну геополитику.

2) *Социјална равномерност, праведност и равнотежа.* Посткомунистичка обнова српског друштва у условима транзиције показала је високи степен дисфункционалности разложених структура. Нестанак ширег друштвеног оквира и унутрашње социјалне промене указале су на Србију као рањиво и ризично друштво. Нестанком социјалне структуре претоходне епохе нису настали нови продуктивни слојеви по мери потребног раста и развоја – млади, пензионери, отпуштени и незапослени - обрели су се у крајње несигурним условима лишеним безбедне егзистеције. Прихваћени неолиберални модел је отворио врата систему социјалних односа за које нису постојале темељне економске препоставке. Отуда је већ у првим годинама социјалних и економских реформи било очито да ризици губитка друштвене равнотеже не само да нису отклоњени него су опасности и угрожавања увећана.

На овој тачки деловања политике унутарнационалне безбедности као стратешки циљ се испоставило превазилажење коруптивног поретка и ширење атмосфере социјалне солидарности. Чини се да развијено друштво може у пуној мери да афирмише друге индивидулане и колективне облике безбедности. Јер, политика националне безбедности се у много чему заснива управо на општим вредностима и достигнућима социјалне безбедности.

3) *Одговорна и сразмерна елита моћи и власти.* Мада у унутрашњој и спољној политици не зависи баш све од ли-

дера, утицај изабраника политичких вођстава на укупне политичке учинке веома је важан. У протоплуралним условима ране транзиције политика се у Србији схватала као плен и могућност за лаку и брзу добит. Смена елита моћи и власти у посткомунистичким земљама је била нагла и бурна, углавном трауматична. У први план често није доспевало остваривање националних интереса и демократије као општег добра, већ страначка саможивост, лидерски егоизам и нарцизам у обновљеним формама ауторитарности.

После почетне еуфорије октобарским политичким променама (2000) постало је видљиво да неки од извора небезбедности грађана нису отклоњени. Пре свега, то се огледало у атмосфери и амбијенту партократије у којој су страначка и лидерска надметања потиснула могући демократски дијалог. У условима превишепартизма у Србији и на српском простору, као и на другим просторима у „окружењу“, израсло је више лидера и псеудолидера нереалних претензија. Припадници новоформираних економски, културних политичких елита су премрежили јавни простор својим партикуларним интересима. Делови политичких елита и квазиелита приватизовали су домене јавних политика. У ствари, проблем унутрашње безбедности нације не би требало да буде одређен само дефиницијама које испоручују елите моћи и лидери, него и стварном могућношћу већине грађана да одреди веродостојност актуелних политичких и других елита у Србији.

4) *Компромис и консензус око стратешких циљева.* Једноумност и унисоност прислног карактера свакако нису неприкоснивена гаранција безбедности. У условима политичког плурализма у вишертиском облику, монолитно мишљење и њему сходно политичко понашање, које је изразито обележавало претходну епоху, више није могуће. Социјалну, политичку и културну материју безбедности у савременим условима више не могу да чине апсолутизована „разлика“, ни потпуно неупитна „истост“. Институционализовани плурализам претпоставља сличности и разлике у дијалогским разменама. То би, опет, требало значи толерантно сучељавање различитих па и супротних становишта.

У безбедносном погледу политичког живота у Србији идеал међусобне трпеливости у много наврата је стављан на пробу и урушаван. Имајући на уму да је унутрашњи дијалог социјалних, политичких и културних актера многоструко де-

лотворнији инструмент безбедности од наметнутог монолога, потребно је вратити се идеји историјског компромиса и консензуса око основних питања политике безбедности Републике Србије, грађана Србије и српског народа у целини.

Тако одређен компромисни и консензуални циљ претпоставља појединачни и општи напор надилажења партикуларних и партијских облика помирења и слагања, у правцу универзалних вредности националних интереса и потреба националне безбедности. У том смислу, корисно је препознати и протумачити узроке вечитих српских подвајања и сукоба, нарочито оних битних који су се одвијали на основу овдашњих усмерења и приклањања моћним моћним спољашњим актерима, традиционалним умешачима у српске и јужнословенске прилике на Балкану.

Потреба постизања историјског компромиса и националног консензуса не би требало да се темељи на привидно победничком потирању једног на уштрб другог становишта, у непрекинутом низу реалних геополитичких контрадиција домаћих актера. С тим на важности добија проблем препознавања, тумачења и разумевања историјске ситуације српског народа и Србије у њеном стварном историјском хронотопу. Ефикасну политику националне безбедности Републике Србије тешко је остварити без компромисних и консензуалних напора унутарполитичких актера.

5) *Јединствено стратешко одређење и поуздана савезништва.* Савезници се бирају складу са стратешким одређењима, а опет, стратешка одређења настају обзиром на битне националне интересе који претпостављају трајне и поуздане савезнике. Историја међународних односа памти дуга и чврста стратешка савезништва, али и краткотрајне и лабаве, тактичке савезе ослоњене на обостране добити и користи. Србија пре и после Југославије, као и у Југославији, познаје трајне и поуздане савезнике, али и оне новостечене, као и противнике из круга некадашњих савезника. Примера једног и другог је много.

Неспорно је да су великим и малим нацијама и државама потребни савезници да очувају и увећају сопствену моћ. Савези и савезници, такође, означавају веши степен безбедности у тежњи самоодржања. Стратешка партнерства и чланства у економским, политичким и војним савезима малим и нејаким државама и нацијама доносе осећај заштићености и безбедно-

сти. У окриљу савеза и под заштитом савезника такве земље стичу осећај сигурне садашњости и осигуране будућности. Ситуација, међутим може бити и битно другачија. (...)¹¹⁾

б) *Дијагностички и прогностички делотворна наука.* Најазад, неспорно је да се у практичним питањима безбедности све више консултује наука. У помоћ се позива каузално-експликативни домен безбедносних истраживања, уместо импровизоријума и тренутних реакција. Сазнања теорије безбедности се користе у изради процедура, протокола, агенди, стратегија и оперативних планова. У унутрашњој, као и у спољашњој димензији безбедности научна сазнања постепено заузимају потребно дијагностичко и прогностичко место.

По мишљењу аутора овог текста, значајне могућности пружају научна и теоријска укрштања специфичних прилаза студија безбедности и филозофије,¹²⁾ политикологије и геополитике. У изабраном мултидисциплинарном приступу на значају добијају: *херменеутика безбедности; појмовна политикологија безбедности, и; критичка геополитика безбедности.* Поменути приступима у студијама безбедности могућа су открића не само друкчијих аспеката безбедносног феномена, него и оцртавање сасвим нових хоризоната у све компликованијем свету живота унутар кога указује.

Када је реч о геополитичком приступу у научном формату корисно је узети у обзир формулу *Четири Г* помоћу које се безбедносна проблематика може сагледати из базичног ракурса *геополитике*, али и кроз: *геоекономију, гео-демополитику и геокултуру.* Политика националне безбедности Србије - у практичној димензији политичког живота и научној елаборацији проблема - садржи све поменуте компоненте формуле *Четири Г*. Другим речима исказано, политика националне безбедности се испољава у темељним областима: политици, економији, демографији и култури.

Отуда се и изазови и опасности, те ризици и угрожавања националне безбедности могу детектовати и рангирати по интензитету у свим поменути областима. Они се у (гео) политици препознају као деструктивни фактори сецесиониз-

11) Због ограниченог простора приказ унутарбезбедносног утицаја функционалне и ефикасне „тврде моћи“ органа репресије и апарата државне силе, као и јачање утицаја „мекане моћи“ су изостављени.

12) На једну од таквих могућности у оквиру студија безбедности указује Радослав Гаџиновић. Од поменутог аутора, видети: *Безбедносна функција државе*, глава „Безбедност као филозофија и као политика“, стр. 51-57, Институт за политичке студије, Београд, 2012.

ма, интервенционизма, агресије и тероризма.¹³⁾ У економији се испољавају као као чинилац економских и финансијских поремећаја, криза и катастрофа. У демографији и гео-демополитици они се испољавају као угрожавање становништва изгонима, сеобама, ратним миграцијама и различитим праксама етно-инжењеринга,¹⁴⁾ најзад, у сфери идеологизоване културе као идеолошко преумљење, присвајање културне баштине, преименовање језика, стварање лажних цркви, потирање културног идентитета.¹⁵⁾

ЧИНИОЦИ СПОЉАШЊЕ ДИМЕНЗИЈЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Чиниоци унутрашње државне и националне политике прожимају се са међународним односима, међународном политиком и спољном политиком државе, као и са геополитичким положајем и компонентама националне геополитичке идеологије и доктрине. Иако је као полазна и подразумевајућа, унутрашња димензија националне и државне безбедности више није отсечна и дистантна спрам спољашње димензије. У глобализованом свету те две димензије су у великој мери повезане. Поунутрањење и оспољење безбедносне проблематике су неминовни смерови безбедносне глобализације.

Глобални план - свет

Слика света се из часа у час калеадоскопски мења. Истовремено и истопросторно, диљем земаљског шара у питање су доведене и савремене националне државе, до сада најкомплексније достигнуте политичке форме организовања појединих људских друштва и заједница.¹⁶⁾

13) О томе: Милош Кнежевић: „Тероризам у обрисима политике. Терориста – застрашујућа фигура глобалног зла“, *Политика националне безбедности*, 1/2016, Институт за политичке студије, Београд, стр. 67-99.

14) Видети: Милош Кнежевић: „Мигрантска криза у фокусу демополитике. Европска унија пред искушењима демографских промена“, *Национални интерес*, 1/2016, Институт за политичке студије, Београд, стр. 103-146.

15) О битној безбедној важности властитог идентитета за сваку нацију, видети: Радолав Гаџиновић, *Безбедносна функција државе*, глава „Национални идентитет и интегрална безбедност модерне државе“, стр. 98-107, Институт за политичке студије, Београд, 2012.

16) Тако један од аутора на пољу студија безбедности, не без оптимистичког одушевљења, пише: „Сведоци смо ‘укидања граница’ у Европи, стварања јединственог тржишта, про-

Као трансцендентна „постнационална“ алтернатива пропагира се светско друштво, светска држава и светска политика, тј. глобално управљање. Као један од кључних аргумената у прилог денационализовања, тј. глобализовања политичких и субполитичких феномена, а нарочито партикуларних националних и међунационалних политика, наводи се управо неконтролисана ерупација конфликта у свету премреженом компетитивним и ривалским интересима. Конфликти, дакле, не уносе *ex post* небезбедност у неко на изглед хармонично стање већ су негативни исход претходних ризичних супротности у дисхармоничним односима акетра који исказују моћ и силу.

Као један од нужних одговора на хазарде ризичних друштава и есклацију конфликта испољава се и заговара тзв. међународна безбедносна заједница.¹⁷⁾ Тако се реалним и хипотетичким својствима безбедног друштва, државе и нације, придружила и синтагма *глобална безбедносна заједница*. Идеолошки глазирани и идеализовани садржај предочне кованице претпоставља формирање надинстанце и виши ступањ помирљивости и сагласности око заједничких потреба и вредности безбедности, те те циљева и сврха на најширем међународном плану. Стварност светске политике усмерене као широком компромису и консензусу око глобалне безбедности је, међутим, друкчија.

Некада наизменично смењивање просперитетних и кризних циклуса преобразило се у перманентну глобалну кризу.¹⁸⁾ Непрестани кризни поремећаји, наиме, обележавају стање злослутно увећане небезбедности у међународним односима. Није само тероризам постао глобална пошаст, свуда је уочљив раст ризика и опасности. Одатле се уочава да нагомилавањем теш-

---

изводње роба, капитала и услуга, све хомогеније међународне регионалне политике, повећања толеранције међу традиционално супротстављеним народима и државама, преношења некада искључиво државних надлежности на наднационалне и наставне елите, стварања заједничких оружаних снага, унапређења модела полицијске сарадње, све веће сарадње на пољу безбедности и почетка развоја јединственог наднационалног система безбедности. Државе постепено губе нека своја онтолошка обележја и функције, чиме се доводи у питање сврха њиховог постојања и традиционална национална безбедност.“ Видети: Саша Мијалковић, „Национална безбедност – од вестфалског концепта до постхладноратовског“, глава „Ортодоксни – државоцентрични концепт националне безбедности“, *Војно дело*, 2/2009, стр. 64.

17) О томе: Драган Р. Симић, *Наука о безбедности. Савремени приступи безбедности*, „О појму и значају безбедносне заједнице“, стр. 45-47, Службени лист СРЈ – Факултет политичких наука, Београд, 2002.

18) Видети: А. Бонн, Штерн Е. Харт, Б. Санделијус, *Политика управљања кризама. Јавно руковођење под притиском*, глава „Свеприсутност кризе“, стр. 14-17, Службени гласник – Факултет безбедности, Београд, 2010.

коћа у међународном и међудржавном општењу на све већем значају добијају управо вредности и идеали глобалне безбедности. Оправдана тежња ка безбеднијем а вероватно и бољем свету не може се остварити изван сфере глобалне политике. Светска политика је, дакле, сфера у којој се остварује међународна или глобална безбедност.¹⁹⁾

Србија свакако нити је кадра нити жели учим да угрози свет, али се оно што се подразумева као Свет показало као итекако способно угрози па и уништи српски народ и Србију. Реч је о бруталној асиметрији вољних капацитета и деструктивних хтења. Постхладноратовски, постбиполарни и посткомунистички период били су обележени атмосфером опште несигурности. У једној историјској секвенци Свет оличен у Западу одиста се позабавио Србијом и Југославијом. Поистовећена са Југославијом Србија је извесно време заиста била у жижи глобалне пажње. Србија свакако није желела да се удрма у епицентру глобалних трусова али јој се то десило. Геополитички задес који је сурово погодио Југославију проширио се и на Србију. Још једном се показало да занемаривање светских прилика и непознавање глобалних геополитика веома шкоди заштити националних интереса и успешном остваривању политике националне безбедности.

Али, да би се разумеле пролазне и крајње намере глобалних актера на подељеном српском националном и државном узорку било је и остало потребно разумети регулативне принципе дизајнирања глобалне моћи. Сопственим етичким илузијама успостављања правде и истине у домену међународних односа неопходно је супротставити аморалну реалност укрштених и сучељених интереса. Одатле се дискурс политике националне безбедности Србије од најоштрије глобалне до појединчаних унутарнационалних безбедносних питања испоставља као антитетички, дубоко проблемски и дилематски.

---

19) Ивица Ђорђевић сматра да у оквиру остварења циља глобалне људске безбедности делује пет услова: развој институција; лична, политичка и културна сигурност; економска сигурност; безбедност друштва, и, најзад; безбедност људи и нове технологије. Видети: Ивица Ђорђевић, *Безбедносна архитектура у уловима глобализације*, део „Концепт безбедности у глобализованом свету“, глава „Људска безбедност – услови који су довели до промене“, стр. 163-169, и даље: стр. 163-195, Факултет безбедности – Службени гласник, Београд, 2013. Исти аутор на другом месту, и нешто касније, међу глобалне ризике и претње убраја: сукобе на нивоу држава; идеолошке изворе угрожавања; еколошке проблеме; криминал и тероризам. Видети: *Људска безбедност. Глобални контекст и примена у Србији*, део „Безбедност људи у условима глобализације“, стр. 49-71, Институт за упоредно право – Досије студио, Београд, 2013.

Део света који је својим редизајнерским поривима стварања новог међународног поретка на размеђу миленијума изазвао многе недаће и починио велике штете на југословенском и српском простору и сам се обрео у неприликама губљења апсолутне надмоћи. Разложна политика националне безбедности Србије упућује тумаче на све видљивије индикације промене односа снага у свету. Свет није више вестерноцентричан нити америконакратски. У току је незаустављиво профилисање више средишта глобалне моћи. Евроатлантски свет стекао је снажног такмаца у евроазијским и азијским силама Русији, Кини, Индији, Ирану, Турској...

Запад се суочио са историјским ограничењима дуге планетарне надмоћи. Одатле је у осмишљавању политике националне безбедности Србије потребна снажљивост у раполагању временским ресурсом. Потребно је, наиме, узети у обзир краткорочне и дугорочне промене односа снага у свету да би се схватио преломни хронополитички моменат у раздобљу глобалног тренда плурализовања и полицентричности.

Континент Европа: ЕУ и Евроазијски савез

Иако се у тумачењима указања Европе Србији углавном и најчешће претпоставља истоветност читаве Европе са оним њеним делом који је конституисан у Европској унији, све су уочљивија и све уверљивија схватања њеног генерички дводелног карактера. Европска димензија националног бивства се отуда може испољити на два начина: интегрално или тотално, али и оделито, што значи тек делимично.

Са становишта препознавања политичких приоритета националне безбедности Србије потребно је уважити реалности и потенцијале обе просторне и временске димензије Европе. То значи да је потребно имати у виду, како целину Старог континента тако и делове који је чине. Уз то, потребно је, такође, препознати интегритичке и експанзивне политике који се генеришу из делова у правцу оцеловљења на матрицама које, поред иновативне постмодерности, садрже и древне, рекло би се империјалне претензије.

Европа, дакле, јесте просторна, тј. географска континентална целина која је под утицајем културно-цивилизацијских чинилаца подељена на европски Исток и, такође, европски Запад. Можда је најдраматичнији израз еволутивне и кон-

ституивне континенталне поделе управо никада превладана геополитичка разлика. Та разлика која, упркос политичком и идеолошком краху источноевропског комунизма, из неправозиђених супротности и ривалстава друге врсте непрестано рађа сукобе. Час латентни, час манифестни западно-источни сукоб Европу у целини чини недовољно безбедним континентом.

Са српског националног безбедносног становишта нужно је стало процењивање и вредновање реалног хронотопа српског чиниоца у генерички дводелној Европи. У тумачењу европског својства српског народа и просторно-временско положаја Србије у Европи, политички и научни актери нису лишени снажног утицаја наслеђа. Традиционалне оријентације ка Европи на овом тлу су историјски кофигурисане као источњаштво и западњаштво. И поред међусобног вестернистичког и окциденталистичког оспоравања и екскомуницирања из Европе, и један и други одвадшњи правац ослањања, приклањања и припадања, еминентно су европски, тачније речено - унутаревропски.

То што се српско источњаштво традиционално гради гради као славенофилство и русофилија, израз је темељне идентитетне константе. Отуда смотрена политика националне безбедности Србије не може без великих штета превиђати историјски непобитно потврђену чињеницу сарадње и савезништва са Русијом, нити је интерпретативно модификовати у нешто друго или супротно, непријатељство, рецимо.

Са становишта препознавања и разрешења најкрупније геополитичке безбедносне дилеме Србије која осцилира око недоумице припадања европском Истоку или европском Западу, неогуће је остварити и очувати српске националне интересе у супротности а поготову у сукобу са најснажнијим репрезентом европског и евроазијског Истока - Русијом.

Одатле је упутно промислити оне прагматичне варијанте политике националне безбедности у безбедносној архитектури Европи, који укључују све ситуације, почевши од оне кооперативне, асоцијативне и интеграционе, до оне хипотетички и реално конфликтне, деструктивне и дезинтеграционе. Недовршени и двоструки систем безбедности који, у овом часу, делују на европском тлу,²⁰⁾ Србију и српски народ у целини упућују

20) О томе како се у ЕУ схвата безбедносна политика, видети: Дејана Вукчевић, *Европска унија као стратешки актер. Теорија и пракса безбедносне и одбрамбене политике*, Инсти-

на промишљање одлучних и имепративних политика супротстављених структура европске моћи. Са којом структуром моћи ће Србија да успостави сарадњу и уђе у савез, зависиће од карактера и фазе сучељавања и евентуалног конфликта тих структура. Одатле је у европском ковитлацу западно-источног сучељавања разборито становиште о „средњем путу“ и неуралистичкој политици Србије.

Балканска суседства

Србија је на Балкану, зато је Србији Балкан непролазно значајан. Србија не жели да „побегне“ са вечито несигурног Балкана на неко друго безбедније место, не само зато што је то фактички немогуће него и стога што се не стиди сопствене прошлости и своје балканске конституције. Бити завичајно негде а не бити привржен простору рођења и израстања није добро.

Апсурдно је Европу у њеном западном појму и појави дистингвирати од Балкана. Реторички и реалполитички маневар раздвајања балканског и европског је дубоко дискриминаторан. Одатле је и налог „европеизовања Балкана“, као аутентичног извора Европе, подједнако комичан и апсурдан. Ипак, то се западним круговима увелико чини упорним рангирањем европских и полуевропских подручја. Према очекивањима, у безбедносном вестернистичком дискурсу међу подручја недовољних и сумњивих европских својстава спада од вајкада злокобни Балкан.²¹⁾

Балкан је заправо у негдашњим империјалним круговима одавно оклеветан као суманута зона у којој лакомислени неразбориити људи непрестано изазивају нереде који генеришу пометње и збрке, а онда и драматичне европске и светске сукобе. Балкански простор се геополитички мал’ не априорно доживљава као неуралгичан и трауматичан.

Супротности који творе небезбедни Балкан нису, међутим, настале само унутар простора Балкана, напротив већина конфликтних тензија унета је споља деструктивним дејствима великих сила. Отуда се кавлификација Балкана као традиционалне зоне несигурности и конфликта не би смела приписати изворној балканској кривици спрам тобоже хармоничне

тут за политичке студије, Београд, 2013.

21) О томе детаљније: Милош Кнежевић: „Балкан у талогу предрасуда. Замке балканистичког дискурса“, *Свеске*, Панчево, бр. 76, јул 2005, стр. 213-221.

Европе. Таква представа напросто не одговара стварном стању односа.

Српска историја је и историја Балкана, као и обратно. Одвајати српски простор и српски народ од његовог балканског амбијента је усиљено и непродуктивно. Балкан и Балканско полуострво су, заправо, макрорегионална кућа балканских па и српског народа, као нераздвојног дела породице европских народа. Наравно, под условом да међу европским народима и њиховим елитама уопште владају срдачни породични односи а не, како изгледа, све израженија самозагледаност и егоизам?

Балкански простор је шири оквир српског као највећег од свих јужнословенских етонационалних простора. У безбедносном погледу простор Балкана и Балканског полуострва (мада та два одређења нису иста) помиње се као „регион југоисточне Европе“. Као примарно и шире окружење Републике Србије балкански простор се третира као целовити али изнутра диференцирани европски макрорегион унутар кога су уочљиве бројне претње, опасности, ризици и безбедносна угрожавања.²²⁾

Раније је Југославија својим државним телом заклањала Балкан да би се у времену када Југославије више нема ни у једном формалном облику вратила стара углавном упозоравајућа полуострвска ознака. Било да се Балкан приближава Европи Уније или се она опрезно приближава Балкану, на снази је знак опште опасности од балканизације и југославизације ЕУ!

Постјугословенски повратак именоване појаве Балкана на европску сцену протиче у позитивно/негативном двознаку. Позитивно је што су се из неугашених интереса владајући кругови ЕУ потсетили континенталног значаја макро-региона. С друге стране, негативно је што се макро-регион вратио на европску сцену са старим меморијским пртљагом „кварише“ европских односа, детонатора и „извозника“ небезбедности у тобоже безбедну ванбалканску Европу на Западу.²³⁾

22) У документу Политика националне безбедности Србије набројане су најважније регионалне опасности, међу којима су: наслеђени проблеми из прошлости; сукоб геостратешких интереса великих сила у коришћењу транзитних праваца и ресурса; ризик избијања оружаних сукоба и ратова; сепаратизам; једнострано проглашена независност Косова; тероризам, организовани криминал, блокада повратка избеглица, прогнаника и интерно расељених лица; национални, верски и политички екстремизам; неинтегрисаност мањинских заједница, проблем граница, итд. Видети: Стратегија националне безбедности Републике Србије, глава „Безбедносно окружење“, поглавље „Регионално окружење“, стр. 4-6, Република Србија, Београд, априла 2009.

23) Безбедност се метафорички, а покаткад и дословно, схвата као уносан извозно-увозни посао и роба која увек има високу цену. Тако се у политичком говору указује на Србију као „чинилац стабилности“, „мотор развоја“, „балканског лидера“ и „извозника регио-

Балкану у целини и унутар Балкана су произвољно, што значи намерно побркане стране света. Увођењем у дипломатски жаргон, испуњен бизарним лозинкама и одзивима, уобичајило се колико пристрасно толико нетачно ревидирање ноторне физичке географије. Уместо традиционалних географских одређења пласиране су на први поглед корисне и иновативне геополитичке атрибуције. Без питања и изјасњавања Балканци су поново сатерани у споља наметнуте просторне одреднице. Сада се налазе на „Западном Балкану“ и ко зна где ће бити сутра?

С обзиром на врсту тумача и његове тежње, те ракус и хоризонт тумачења, Балкан се одиста може различито лоцирати. Као континентални интермаријумски део Европе, Балкан наине, може бити и на западу, и на истоку, и на југу, и на северу, као и на комбинованим странма света. Уколико се као оса казалаке на геополитилком компасу прихвати оса надмоћне силе, онда и ће се и одређење заснивати на избору имена утемељеног на њеној реалној доминацији. Географија ће се у том случају повиновати деобним и присвојним принципима политике, тачније геополитике супротне критеријумима географије. Показаће се да на основу моћи и силе „принципа“ деобног одређења и ознака својине западни Балкан, у ствари, означава позападњачени Балкан или, Балкан који се полуусвојен обрео на Западу, укратко - Западни Балкан!

Упућујућа и присвојна одредница „западни“ у односу на Балкан новогворна је ознака за простор у просторној силуети некадашње Југославије. Када је Југославија разбијена на Западу се указала потреба друкчијег означавања дезинтегрисаног простора извесном скупном о одредницом. Тако је извршено приручно адресирање налепницом „Западни Балкан“, која је у овом часу у пуној дипломатској и ритуалној употреби за велике делове јужнословенског, српског и међусрпског простора.

налне безбедности“. Безбедност ипак није питање пуког односа понуде и потражње на тржишту, мада свакако исказује велику вредност која има и економску цену коштања . Отуда је потребно бити разложен у квалификацијама земље, тј. нације и државе, као извозника (или увозника) безбедности, било где па и у макро-региону Балкана. Балкански и европски односи се, уосталом, сваки час могу драматично променити и неопрезни трансакционизам тог реторичког типа учинити бесмисленим.

***

У осмишљеној политици националне безбедности неопходно је заузети перспективистичку и визионарску позицију сагледавања светских односа. За Србију не би било упутно да изабере будућност у већ виђеном облику трагичне прошлости него ведрију будућност, засновану на поукама онога што није ваљало и што је било корисно и добро.

За Републику Србију је од сушттинског значаја брига за остварење и очување националне и државне независности и самосталности, која се очитује у заштити територијалног интегритета државе, интегритета и идентитета нације, као и остваривању улоге и задатака демократски изабране и суверене власти.

Територијални интегрizam Републике Србије, претпоставља суверену власт на читавој државној територији, али и отклањање фактора угрожавања српског народа на јужнословенским просторима изван граница Републике. Да би се у политици националне безбедности Републике Србије остварили темељни национални интереси потребно је стално настојање на пракси националне и државне суверености. Уз територијални интегрizam, сувереност је подједнако висока политичка вредност и идеал националне безбедности. Сувереност је у историјском и политичком погледу вредносни еквивалент за еманципаторске тежње српског народа у његовој борби за слободу и независност. Реч је о тежњама вођења самосталне политике Србије у унутрашњој и спољашњој димензији безбедности.

ЛИТЕРАТУРА

- Бодин, Миленко, *Национална безбедност. Концепти, друштвени и људски ресурси*, Центар за друштвена истраживања, Београд, 2014.
- Боин, А., Харт, Штерн Е., Санделијус, Б., *Политика управљања кризама. Јавно руковођење под притиском*, Службени гласник – Факултет безбедности, Београд, 2010.
- Вилијамс, Д. Пол, *Увод у студије безбедности*, Службени гласник – Факултет безбедности, Београд, 2012.
- Вукчевић, Дејана, *Европска унија као стратешки актер. Теорија и пракса безбедносне и одбрамбене политике*, Институт за политичке студије, Београд, 2013.
- Гађиновић, Радослав, „Стратегија националне безбедности – стратешки документ државе“, *Национални интерес*, 3/2009, Институт за политичке студије, Београд

- Гафиновић, Радослав, *Безбедносна функција државе*, Институт за политичке студије, Београд, 2012.
- Ђорђевић Ивица, *Безбедносна архитектура у улловима глобализације*, Факултет безбедности – Службени гласник, Београд, 2013.
- Ђорђевић, Ивица, *Људска безбедност. Глобални контекст и примена у Србији*, Институт за упоредно право – Досије студио, Београд, 2013.
- Кнежевић „Милош: „Балкан у талогу предрасуда. Замке балканистичког дискурса“, *Свеске*, Панчево, бр. 76, 2005.
- Кнежевић, Милош: „Мигрантска криза у фокусу демополитике. Европска унија пред искушењима демографских промена“, *Национални интерес*, 1/2016, Институт за политичке студије, Београд
- Кнежевић, Милош: „Тероризам у обрисима политике. Терориста – застрашујућа фигура глобалног зла“, *Политика националне безбедности*, 1/2016, Институт за политичке студије, Београд
- Мијалковић, Саша, „Национална безбедност – од вестфалског концепта до постхладноратовског“, *Војно дело*, 2/2009.
- Мијалковски, Милан, *Доктрина одбране*, Факултет цивилне безбедности – „Филип Вишњић“, Београд, 2006.
- Симић Р., Драган, *Наука о безбедности. Савремени приступи безбедности*, Службени лист СРЈ – Факултет политичких наука, Београд, 2002.
- Стратегија националне безбедности Републике Србије, Република Србија, Београд, априла 2009. Доступно на: http://www.vba.mod.gov.rs/strategija_20nacionalne_bezbednosti_lat.pdf, 15/09/2016.
- Стратегија одбране Републике Србије, Република Србија, Београд, априла 2009. Доступно на: http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/dokumenta/strategija%20odbrane%20republike%20srbije, 15/09/2016.

Milos Knezevic

NATIONAL SECURITY BASED ON NATIONAL INTERESTS: SPATIAL DIMENSIONS OF NATIONAL SECURITY OF SERBIA

Resume

In the interpretation of the phenomenon and notion of security, the author has leaned on widely accepted concepts and categories from the existing empirical fields and studies of security. The author has the following categories in mind among the specific security categories: security risk, danger, and threat, and dilemma, system of security, security strategy, and national security policy. As one of the many forms of security in human society, it is not appropriate to reduce national security only to the state framework

of a single nation, and even more to reduce it to a particular nation, in its historical and contemporary entirety. That is why the policy of the national security of Serbia may be understood in a wider framework, understood as the need and interest for safeguarding and protecting the security of all the citizens of Serbia, but also of the security of the Serbian people in its entirety, in the diverse places of its continental and regional habitus.

Bearing in mind the basic legal and political documents established on the constitutional-legal and political system of Serbia, as well as the relevant international documents, the author of this text is of the opinion that in order to attain a fuller interpretation and understanding, one needs also to possess analytical insight into the empirical deliberations of security. By avoiding a normativistic, institutionalistic and procedural reductionism in the treatment of the complex phenomenon of security, one may gain fuller insight into the real threats and danger to national security. Thus while undertaking interpretation it is necessary to bear in mind the connectedness and integralness of the spatial/territorial dimensions of the policy of national security in Serbia, starting from the macro, through the mezzo, all the way to the micro plan level of its realization.

Globalization in the modern epoch has led to a close interdependence, and also to the problematization of many fields of security, so that national security presents manifests itself in the continental and macro regional (Balkan) spatial/territorial dimension. However, of equal importance is to be able to interpret also the South-Slav, Serbian and Inter-Serbian dimension of national security in the changed European and Balkan security architecture. The practical and theoretical analysis of the policy of the national security of Serbia is an impossible undertaking without the explication of the traumatic security problem that is produced by the creation of an Albanian false state under the name of Republica Kosova. That is why the elaboration of the policy of the national security of Serbia, at this moment and in the future, is conditioned by the axiomatic viewpoint of the legal and geopolitical inviolability of the territorial integrity of states.

The policy of the national security of Serbia is generated and practiced within the scope of other public policies and in the relational sense it is a significant, if not essential, part of the domestic and foreign policy of the Serbian state. The complex

policy of national security is also founded on the recognized and determined national interests, and encompasses persons, groups, collective entities, ethnicities and national minorities within society and the state. However, it is not the only perspective of observation, the protection of the national security of Serbia from external threats, dangers and infringements is of indubitable significance. In fact, it is only by means of the clear discernment of the greatest security risks for Serbia and the Serbian people that it is possible to construct an efficient security system and carry out its effective implementation.

Foremost and finally, it is necessary to emphasize the importance of the foreign policy, diplomatic, defense, geo-strategic and geo-political orientation toward sovereignty, territorial integrity and active neutralism of the Republic of Serbia in the European, Euro-American and Euro-Asian present era and future.

Key words: *security, risks, threats, security dilemma, spatial dimensions of national security*

---

* Овај рад је примљен 29. октобра 2016. године, а прихваћен за штампу на састанку редакције, 1. новембра 2016.